

JSES

Journal of Sustainable Educational Studies

Geliş/Received: 16.01.2021 Kabul/Accepted: 30.01.2021

ENGELLİLER İÇİN DESTEK PROGRAMI ÖĞRENCİLERİNİN AKADEMİK MOTİVASYON VE MESLEKİ MOTİVASYONLARININ İNCELENMESİ

Sümevra ÖZDEMİR¹

Zehra KURŞUN²

Özet

Bu araştırma; Türkiye’de ilk kez 2020-2021 eğitim öğretim yılında bir önlisans programı olarak açılan “Engelliler İçin Destek Programı” (Gölge Öğreticilik) öğrencilerinin bu programı seçmedeki motivasyonlarını incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Akademik motivasyon ve mesleki motivasyonlarının “Meslek ve Alan Seçiminde Motivasyon Ölçeği” ve “Akademik Motivasyon Ölçeği” kullanılarak ölçüldüğü bu çalışmada, katılımcıların demografik özellikleri araştırmacılar tarafından oluşturulan demografik bilgi formu aracılığıyla alınmıştır. Türkiye genelindeki toplam 25 öğrenci ile yapılan çalışmada verilerin analizi SPSS 25.0 programında yapılmış olup Kruskal Wallis ve Mann Whitney U testleri uygulanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu evrenin tamamıdır. Cinsiyetin akademik ve meslek alan seçimi motivasyonlarında istatistiksel olarak anlamlı çıkmasa da ortalama değerleri bağlamında farklı sonuçlar verdiği ortaya konmuştur. Araştırmada yaşın meslek ve alan seçimi motivasyonunda etkili olduğu bulunmuştur. İlk programın öğrencilerinin toplamının katılım gösterdiği çalışmada öğrencilerin Engelliler için Destek (gölge öğreticilik) programını seçme motivasyonları literatür ışığında incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Akademik ve mesleki motivasyon; gölge öğretici

EXAMINING THE ACADEMIC AND PROFESSIONAL MOTIVATIONS OF THE STUDENTS OF SUPPORT FOR DISABILITIES PROGRAM

Abstract

The purpose of this research is to examine students’ motivations of choosing Support for Disabilities vocational program, established in the 2020-2021 academic year for the first time in Turkey. In the research study, academic motivation and professional motivation were evaluated by using the “Motivation on Profession and Field Choice Scale” and the “Academic Motivation Scale”. Additionally, demographic characteristics of the participants were obtained through the demographic information form created by the researchers. 25 students participated in this research study and data were analyzed with SPSS 25.0 program. Kruskal Wallis and Mann Whitney U tests were applied. Although gender is not statistically significant in motivation for academic and profession choice, it has been revealed that it gives different results in terms of average values. In the study, it was found that age is effective in motivation for career and field selection. In the study, in which the total number of students from the first program participated, the motivation of the students to choose the shadow teaching program was examined in the light of the literature.

Keywords: Academic and professional motivation; shadow teacher.

Makale Türü (Article Type): Araştırma Makalesi

¹ Öğr. Gör., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Engelliler İçin Destek Programı, İstanbul-Türkiye, sozdemir@fsm.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3203-6991.

² Öğr. Gör., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Engelliler İçin Destek Programı, İstanbul-Türkiye, zehrakursun@fsm.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9628-2924.

Kaynakça Gösterimi: Özdemir, S., & Kurşun, Z. (2021). Engelliler için destek programı öğrencilerinin akademik motivasyon ve mesleki motivasyonlarının incelenmesi. *Journal of Sustainable Educational Studies*, 2(1), 19-34.

1. GİRİŞ

Motivasyon bir fiili başlatan ve sürdüren bir kavram olarak literatüre girmiştir. Araştırmacılar tarafından yıllardır farklı tanımlamalarla açıklanmış ve farklı içeriklere ayrılmıştır. Bu tanımlar içerisinde motivasyonun bazı özellikleri Sansone ve Harackiewicz (2000) tarafından belirli bir hedefe doğru bir davranışa güç veren ve onu yönlendiren olarak açıklanmıştır. “Movere” yani Latince “hareketlendirme, hareket ettirme” anlamına gelen sözcükten türetilmiş olan motivasyon kelimesi Türk Dil Kurumu’na (TDK) “1. İsteklendirme; 2. Güdüleme” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2020). Bu tanımdan yola çıkarak farklı araştırmacılar motivasyonu “davranışı ortaya çıkaran, yönlendiren ve kalıcı olmasını sağlayan içsel durum” (Woolfolk, 2004); “doğrudan amaca yönelik aktivitenin sürdürüldüğü bir süreç” (Pintrich ve Schunk, 2002); “isteklendirme, güdüleme ve bir şeyi yapmak için harekete geçme” (Ryan ve Deci, 2000) olarak açıklamışlardır.

Öz-belirleme teorisiyle motivasyonun içsel ve dışsal motivasyon olarak iki kaynaktan geldiğini savunulmuştur (Deci ve Ryan, 1985; Ekinci, 2017). İçsel motivasyon, yalnızca o aktivitede olmaktan alınan tatmini ifade eder. Üç ayrı bileşene ayrılan içsel motivasyonun alt boyutları başarıya, bilmeye ve uyarım yaşamaya yöneliktir (Vallerand ve ark., 1992). Dışsal motivasyon ise, kişinin kendi için değil dış uyaranlar için aktivasyon içerisinde olmasını ifade etmektedir.

Dışsal motivasyonun alt boyutları ise içselleştirme sıralamasına göre dış, içe yansıyan ve tanımlama yoluyla düzenleme olarak ayrılmaktadır (Deci ve Ryan, 1985; Ekinci, 2017; Vallerand ve ark., 1992). Motivasyonsuzluk ise kişinin istek ve kontrolü dışında bir aktivasyon içerisinde olması olarak tanımlanmıştır. Tüm bu tanımlamalar ve açıklamalarla bireylerin meslek yaşamlarını yönlendiren üniversite hayatlarını anlayabilmek adına akademik motivasyon önemli bir ifade haline gelmiştir. Akademik başarı ve meslek yaşamına dair bilgiler elde edilebilmesi adına motivasyon üzerinde çeşitli araştırmalar yapılmıştır (Brookhart ve Freeman, 1992; Zimmerman, 2001).

Motivasyon yöntemleri geliştirmenin başarıyı olumlu etkilediği araştırmalarda bulunmuştur (Matuga, 2009). Ayrıca içsel akademik motivasyonu yüksek öğrencilerin akademik yaşamlarından daha çok keyif alması, daha az olumsuz duyguları olması beklenmektedir (Huang, Lv ve Wu, 2016). İçsel motivasyon sayesinde; bireyin akademik ve mesleki yaşamında kendini hedef doğrultusunda yönlendirebilmesi, planlama ve kendini gözlemleme yeteneği geliştirebilmesi ve öğrenme stratejilerini değiştirebilmesinin mümkün olduğunu gösteren çalışmalar da vardır (Winne, 2001; Ekinci, 2017). Bu bağlamda bireylerin meslek seçimlerinde motivasyonlarının incelendiği araştırmalar önem kazanmaktadır.

Kişilerin tüm yönleri ile gelişmesini temel alan, verilen eğitimde temel amacın bireyde istenilen davranışların geliştirilmesi, uygun öğrenme ortamlarının sağlanması, hem kuramsal hem uygulamalı alanlarda gerekli bilgi ve becerinin geliştirilmesine olanak sağlayan eğitim mesleki eğitim olarak tanımlanır (Tekin, 2019). Mesleki eğitim farklı ülkelerde farklı isimlerle (kariyer eğitimi, teknik eğitim ve uygulama gibi) verilse de diğer ülkelerdeki mesleki eğitim amacı ülkemizdeki ile aynıdır (MEB, 2018). Mesleki eğitim amaçlarını ise şu şekilde sıralayabiliriz:

- Bireyi aktif olarak hayata hazırlar.
- İşgücü piyasasının ihtiyaç ve talepleri doğrultusunda nitelikli ara eleman yetiştirir.
- İnsan kaynağını toplumsal amaçlar doğrultusunda geliştirmektedir.
- Belirli bir mesleğe yönelik hazırlık programı uygulamayı içerir.
- Bireylerin toplum içinde saygın bir yer edinmelerine ve üretken olmalarına olanak sağlamaktır.
- Mesleki eğitimde yer verilecek amaçlar iş piyasasındaki işlere uygun olarak düzenlenmelidir (Tekin, 2019).

İş dünyasının ihtiyaç duyduğu iş gücü için aranılan özellikler şöyle sıralanabilir:

- Bireyin eleştirel düşünme ve analiz yeteneğinin bulunması,
- Bireyin problem yeteneğine sahip olması,
- Değişen koşullara kolay uyum sağlaması, esnek olması,
- Stres yönetimi konusunda yeterli olması,

- Mesleğe ilişkin yeni beceriler öğrenmesi,
- Teknoloji ve diğer değişen koşullara uyum sağlamasıdır (WEF, 2020).

Meslek seçimi aşaması, kişilerin hayatlarına yön veren en önemli aşamalarındandır. Kişilerin mesleğini seçmesi iş ve çalışma yaşantısını belirlemesinin yanı sıra yaşam biçimini de belirlemesi sebebiyle büyük önem taşır. Meslek seçiminde bireyin çevresi (aile, arkadaş çevresi ve ilişkileri), yaşı, yeteneği, ilgi ve ihtiyaçları, psikolojik durumu, ailesinin ekonomik durumu, toplumun içinde bulunduğu durum (ekonomik sorunlar, savaş gibi), seçmeyi düşündüğü mesleğin geliri etkili olmaktadır (Bozgedik, 2017).

Meslek seçimi aniden gerçekleşen bir olay olmadığı gibi bireyin yetenek ve ilgileri ile inançları, kendisine ilişkin yargıları ve değerlerinden etkilenen karmaşık bir süreçtir. Mesleğe ilişkin yapılan bu seçim, çocukluk çağından başlayarak bireyin kendisi ve mesleklerle ilgili oluşturduğu algısal çevre ile koşulların birleşmesi sonucu oluşan bir süreçtir (Gülücü ve Taslak, 2019). İnanç sistemi meslek seçimi üzerinde etkili olan diğer bir etmendir (Ekinci, 2017). Ayrıca umut düzeyi yüksek olan öğrencilerin akademik başarıları yüksektir. Çünkü umut düzeyi yüksek olan öğrenciler, meslek sahibi olma yolunda karşılaştıkları sorunlarla daha kolay baş etmektedirler (Coşkun, 2010).

Meslek seçiminin sadece belirli bir dönemde gerçekleşmediği ve pek çok etkenin bireyin seçiminde rolünün olması ile gerçekleşen bir süreç olduğunu açıklayan kuramlar mevcuttur. Bunlardan ilki Ginzberg, Ginsburg, Axelrad ve Herma'nın mesleki gelişim kuramıdır. Bu kurama göre; mesleki seçim yapmak bir süreçtir ve geri döndürülemez bir süreçten söz edilir (Yeşilyaprak, 2007). Diğer kuram ise; Super'in yaşam boyu meslek gelişim kuramıdır. Bu kurama göre kişinin seçeceği meslekte ailesinin ekonomik durumu, bireyin zekâ düzeyi, kişisel yetenekleri, ailesinin sosyal konumu, kişinin kendisini algılayış biçimi gibi pek çok etken meslek seçiminde rol oynamaktadır (Kuzgun, 2002). Mesleki seçimin çocukluk döneminde mesleklere ilişkin bireyin zihninde beliren fikirler ile başlayıp yaşla birlikte ilgi alanları, ailevi etkenler, mesleklere ilişkin var olan bilgi düzeyinin etkilediği bir süreç olduğundan bahsetmektedir (Çelik ve Üzmez, 2014).

Meslek seçimine ilişkin en eski kuramın özellik-faktör kuramı olduğu görülmektedir. Bu kuram kişinin ilgi ve yeterliliklerinin meslek seçimlerini etkilediğini belirtmektedir (Osipow, 1968; akt: Öztemel, 2013). Holland'ın Tipoloji Kuramı'na göre bireyin meslek seçiminde içinde bulunduğu çevre ve bu çevrede bulunan kişiler ile olan etkileşimleri etkili olmaktadır (Gülücü ve Taslak, 2019). Ayrıca meslek seçiminde motivasyonun etkili olduğu ve bu motivasyonun eğitim döneminde de belirleyici olduğu da unutulmamalıdır (Wong, 2020).

Özel gereksinimli bireyler eğitim aldıkları ortamlarda desteğe ihtiyaç duymaktadırlar. Gölge öğretici, özel gereksinimli bireyin yaşı, öğrenme özellikleri, bireyin ihtiyaçları, sosyal-duygusal özelliklerini göz önünde bulundurarak; bireye uygun yöntemler ve stratejiler kullanarak bireyin akranları ile beraber kendi hızında öğrenmesine destek olan kişidir. Gölge öğretici sadece bireyin akademik becerileri öğrenmesinde değil sosyal duygusal anlamda da destek sağlayan kişidir (Montebon, 2015). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik Ulusal Eylem Planında (OSUBEP, 2016) "gölge öğretmenlik" uygulamasının belirtilmiş olması bu uygulamanın yaygınlaşması için bir basamak olmuştur. Buna karşın Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (ÖEHY, 2018) destek personelden söz edilmesine karşın özel eğitim öğretmeni dışında öğretmen yardımcısı, özel eğitim danışmanı gibi bir meslek tanımı bulunmamaktadır. Bu yüzden de ailelerin finanse ettiği öğretmen yardımcılara rastlanmaktadır (Özaydın, 2020). Gölge öğreticiler özel gereksinimli bireylerin bütünleştirilmiş eğitim ortamlarında en büyük destekçileridir. Bu sebeple özel gereksinimli bireylere ilişkin bir eğitimden geçmeleri ve "mesleki olarak bir tanımlarının" olması önemlidir. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi ile Kocaeli Sağlık ve Teknoloji Üniversitesinde açılmış olan Engelliler İçin Destek Programı özel gereksinimli bireylerle çalışacak olan gölge öğreticilerin donanımlı olarak çalışmalarına destek olacaktır. Ülkemizde gölge öğreticiler ilgili mevzuat tamamlanıncaya kadar MEB tarafından yayınlanan genelge ile "kolaylaştırıcı kişi" olarak özel gereksinimli bireylerle çalışmaktadırlar (MEB, 2020).

Tüm bu araştırmaların sonuçlarına dayanarak Türkiye'de Engelliler İçin Destek Programı'nın ilk eğitim öğretim döneminde eğitim alan öğrencilerin "gölge öğreticilik" meslek seçimlerindeki motivasyonu ve akademik motivasyonlarını incelemek adına yapılan araştırma ile aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Engelliler İçin Destek Programını seçen öğrencilerin akademik motivasyonları yaşa göre farklılaşmakta mıdır?
- Engelliler İçin Destek Programını seçen öğrencilerin akademik motivasyonları cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

- Engelliler İçin Destek Programını seçen öğrencilerin akademik motivasyonları en son mezun olunan okula göre farklılaşmakta mıdır?
- Engelliler İçin Destek Programını seçen öğrencilerin akademik motivasyonları mezun olunan liseye göre farklılaşmakta mıdır?
- Engelliler İçin Destek Programını seçen öğrencilerin akademik motivasyonları çalışma durumlarına göre farklılaşmakta mıdır?

2. YÖNTEM

Bu araştırmanın konusu Engelliler için Destek Programı öğrencilerinin akademik motivasyonu ile meslek ve alan seçimi motivasyonları arasında ilişki olup olmama durumunu araştırmaktır. Araştırma deseni nicel olarak tasarlanmış olup, çalışma grubu evrenin tamamını kapsadığı halde 25 kişi olduğundan parametrik olmayan durum analizleri kullanılmıştır. Araştırmada çevrim içi olarak toplanan veriler arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir.

2.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi ve Kocaeli Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi Engelliler İçin Destek Programına kayıtlı olan tüm öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmaya 25 öğrenci katılmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

2.2.1. Veri toplama araçları

Araştırmada Meslek ve Alan Seçiminde Motivasyon Ölçeği, Akademik Motivasyon Ölçeği ile Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Türkiye’de geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılan farklı mesleklere yönelik envanterler bulunmasına rağmen meslek ve alan seçimine dair motivasyonu inceleyen Mayr (1998) tarafından geliştirilen “Meslek ve Alan Seçiminde Motivasyon Ölçeği” (MASMÖ) araştırmacının izni alınarak kullanılmıştır. Ölçek 24 maddeden oluşan beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Atav ve Altunoğlu tarafından 2013 yılında gerçekleştirilmiştir (Atav ve Altunoğlu, 2013). Akademik Motivasyon Ölçeği ise Vallerand ve arkadaşları tarafından 1992 yılında geliştirilen ölçek 28 maddeden oluşmaktadır. Ölçek Kanada, Fransa gibi farklı ülkelerde kullanılmaktadır. Ölçek 2012 yılında Karagüven tarafından Türkçeye uyarlanmış, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır (Karagüven, 2012). İçsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk alt başlıklarında 7’li likert tiptedir. Kullanılan her iki ölçek için Türkçe formu çalışmalarını yürüten araştırmacılardan gerekli izinler alınarak çalışmada kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin bilgilerini toplamak amacıyla Demografik Bilgi formunda yaş, cinsiyet, aylık gelir, mezun olunan okullar, ikametgâh ve iş yaşamları hakkında 14 soru yer almaktadır.

2.2.2. Verilerin toplanması

Çalışmaya katılan örnekleme çevrimiçi olarak ulaşılmıştır. Öncelikle bilgilendirilmiş onamları alınan çalışma grubu online form aracılığıyla araştırma ölçeklerini doldurmuştur. Araştırmadan elde edilen veriler 5-10 Ocak 2021 tarihleri arasında elde edilmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan Türkiye’deki Engelliler İçin Destek Programlarına kayıtlı 25 öğrenciden elde edilen veriler SPSS 25.0 programında analiz edilmiş olup Kruskal Wallis, Mann Whitney U testleri uygulanmıştır. Katılımcıların demografik verileri betimsel olarak verilmiştir. Sözbilir’e göre (2009) betimsel analiz, verileri etkili bir şekilde aktarmak için doğrudan alıntılarının olduğu ve bulguların düzenlenmiş, yorumlanmış bir biçimde sunulduğu bir analiz yoludur.

3. BULGULAR

3.1. Demografik Bulgular

Çalışmaya katılanların demografik bilgileri tablo 1’de yer alan yaş, cinsiyet, mezun olunan son kurum, mezun olunan lise türü, çalışma durumu ve çalışma sektörü bilgilerini kapsamaktadır.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

	Özellikler	f	%
Yaş	17-20	13	52
	21-25	8	32
	26-30	3	12
	31 ve üzeri	1	4
Cinsiyet	Kız	21	84
	Erkek	4	16
Son mezuniyet	Lise	15	60
	MYO	4	16
	Üniversite	6	24
Lise	Sağlık Lisesi	4	16
	Meslek Lisesi	12	48
	Anadolu Lisesi	3	12
	İmam Hatip Lisesi	3	12
Çalışma durumu	Evet	3	12
	Hayır	22	88
Çalışma sektörü	Özel Eğitim	9	36
	Sağlık	2	8
	Diğer	14	44

Tablo 1 incelendiğinde programı seçen öğrencilerin %48'inin 21 yaş ve üzeri olduğu görülmüştür. Bu durum tercih edenlerin bir kısmının ikinci bir meslek olarak tercih etmiş olabilecekleri ile açıklanabilir. Nitekim mezun olunan son kurum satırı incelendiğinde öğrencilerin %40'ının MYO ve Üniversite mezunu olduğu da görülmektedir. Katılımcıların %84'ünün kadın olması ise "öğretici" olma durumunun geleneksel olarak kadın mesleği olmaya toplum tarafından daha uygun görülmesi ile açıklanabilir. Yine tablo 1 de belirtilen verilere göre öğrencilerin %12'sinin çalıştığı ve çalışan bu %12'lik grubun %44'ünün özel eğitim ve sağlık sektöründe çalışıyor oldukları görülmektedir.

Çalışan %12'lik grubun eğitim veya sağlık sektöründe olmaları fark etmeksizin özel gereksinimli bireylerle daha önce çalışmış olma durumları tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcılara Ait Özel Gereksinimli Bireylerle Çalışma Bilgileri

	Özellikler	f	%
Özel Gereksinimli Bireylerle Çalışma Durumu	Evet	7	28
	Hayır	18	72
Çalışılan Özel Gereksinimli Bireylerin Tanıları	Otizm	3	12
	Zihinsel Yetersizlik	4	16
	İşitme Yetersizliği	1	4
	Çoklu Yetersizlik	1	4
	Diğer engel grupları	16	64

Tablo 2 incelendiğinde, çalışan %12'lik grubun %28'inin özel gereksinimli bireylerle çalıştıkları ve gölge öğreticilikte ön plana çıkan otizm ve zihinsel engellilik konularında çalışanların ise tüm özel gereksinim grupları içinde yine %28 olduğu vurgulanmıştır.

Demografik bilgileri tablo 1 ve 2 de verilen çalışma grubunun Engelliler için Destek Programını seçme nedenleri ise tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Engelliler İçin Destek Programını Seçme Nedenlerine İlişkin Bilgiler

	f	%
Özel gereksinimli bireylerle çalışma isteği	17	68
İş imkanının fazla olması	3	12
Aile yönlendirmesi	2	8
Puanının bu programa yeterli olması	2	8
Rehber öğretmenin yönlendirmesi	1	4
Toplam	25	100

Tablo 3'teki veriler incelendiğinde, aile ve rehber öğretmen yönlendirmesinin (%12) değil özel gereksinimli bireylerle çalışma isteğinin (%68) ön planda olduğu görülür. Bu programın hedeflerine ulaşabilmesi açısından oldukça değerli bir seçim sebebidir.

3.2. Bulgular ve Yorum

Çalışma grubu evrenin tamamını kapsadığı halde 30 kişinin altında olduğundan verilerin analizi Parametrik olmayan veriler için kullanılan, bağımsız grupların birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eden Mann Whitney U-Testi ile yapılmıştır. Test, grupların medyan değerlerini karşılaştırır. Grupların sürekli değişkenlerini sıralı halde dizerek sıralama farkını ölçer. Aşağıda tablo 4'te Mann Whitney U test sonuçları verilmiştir.

Tablo 4. Akademik Motivasyon Ölçeği ve Meslek ve Alan Seçimi Ölçeklerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi sonuçları

	Cinsiyet	n	ort	U	z	p
Akademik Motivasyon Ölçeği	Kadın	21	11.83	17.500	-1,818	,069
	Erkek	4	19.13			
Mesleki Alan Seçimi Ölçeği	Kadın	21	12.38	29.000	-,970	,332
	Erkek	4	16.25			

Akademik Motivasyon Ölçeğinden elde edilen sonuçlarda erkeklerin ortalama değeri %19.13 kadınların ortalama değeri ise %11.83 bulunmuştur. Mesleki Alan Seçimi Ölçeğinden elde edilen puanlara baktığımızda erkek katılımcıların ortalama değeri %16.25 iken kadın katılımcıların değeri %12.38 olarak bulunmuştur. Akademik Motivasyon Ölçeğinde ve Meslek ve Alan Seçimi Ölçeğinde erkeklerin ortalama değerlerinin kadınların ortalama değerlerinden yüksek olduğu halde cinsiyetler arası katılımcı sayısı farkı sebebiyle istatistiki olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Kadın ve erkek sayılarının dengeli olmaması bu durumu açıklayabilir. Ancak erkek katılımcıların sayısının kadın katılımcılardan az olmasına rağmen akademik motivasyon ve mesleki seçim motivasyonundaki ortalama değerlerinin kadınların ortalama değerlerinden yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç ülkemizde özel gereksinimli bireylerle çalışan kişilerin ağırlıklı olarak kadınlar olduğu ve bu alanda erkek çalışanlara ihtiyaç olduğu düşüncesi ile erkeklerin daha fazla erkek çalışana ihtiyaç duyulabileceği düşüncesi ile daha motive olarak bu alanı tercih etmeleri ile açıklanabilir.

Araştırmada uygulanan veri toplama araçlarının katılımcıların çalışma durumu değişkenine göre analiz sonuçları aşağıda tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Akademik Motivasyon Ölçeği ve Meslek ve Alan Seçimi Ölçeklerinin Çalışma Durumu Değişkenine Göre Mann-Whitney U Testi sonuçları

	Çalışma Durumu	n	ort	U	z	p
Akademik Motivasyon Ölçeği	Evet	3	16.00	24,000	-,753	,451
	Hayır	22	12.59			
Mesleki Alan Seçimi Ölçeği	Evet	3	14.50	28,500	-,379	,705
	Hayır	22	12.80			

Tablo 5’te verilen değerler incelendiğinde Akademik Motivasyon Ölçeği ve Meslek ve Alan Seçimi Ölçeklerinin çalışma durumuna göre ortalama değerleri arasındaki sıralamanın istatistiki olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Tablo 1’de yer alan bilgilerde katılımcıların %12’sinin çalışmakta olduğu ve çalışmakta oldukları sektörün %36’lık diliminin “özel eğitim” alanında olduğu görülmektedir. Bu iki sonuç bir arada göz önünde bulundurulduğunda, özel eğitim alanında çalışmakta olan katılımcıların akademik motivasyon ve mesleki alan seçim ölçeğinde çalışmayan katılımcılarla aralarında istatistiki olarak anlamlı bir fark bulunmamasına rağmen ortalamalarının yüksek olmasının engellilerle çalışma durumunun katılımcıların bu programı seçmelerinde onları daha motive edici bir sebep olması ile açıklanabilir.

Katılımcılardan elde edilen verilerin özel gereksinimli bireyle çalışıyor olma değişkenine göre analiz sonuçları tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Akademik Motivasyon Ölçeği ve Meslek ve Alan Seçimi Ölçeklerinin Özel Gereksinimli Bireyle Çalışıyor Olma değişkenine göre Mann-Whitney U Testi sonuçları

	Özel Gereksinimli Bireyle Çalışma	n	ort	U	z	p
Akademik Motivasyon Ölçeği	Evet	7	15.43	46,000	-1,030	,303
	Hayır	18	12.06			
Mesleki Alan Seçimi Ölçeği	Evet	7	10.96	48,500	-,883	,377
	Hayır	18	13.81			

Tablo 6'daki analiz sonuçları incelendiğinde, özel gereksinimli bireylerle çalışan katılımcıların Akademik Motivasyon Ölçeği ortalama değeri %15.43 iken çalışmayan katılımcıların ortalama değeri %12.06'dır. Mesleki Alan Seçimi Ölçeğinde ise özel gereksinimli bireylerle çalışmayan bireylerin ortalama değeri %13.81 iken çalışan bireylerin ortalama değeri %10.96 olarak bulunmuştur. Katılımcıların Akademik Motivasyon Ölçeği ve Meslek ve Alan Seçimi Ölçeklerine verdikleri cevapların özel gereksinimli bireyle çalışma durumuna göre analizinde motivasyon ortalamalarının değişiklik gösterdiği fakat ortalama değerleri arasındaki sıralamanın istatistiki olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç özel gereksinimli bireylerle çalışma durumuna göre değil tablo 3'te ortaya çıkan "özel gereksinimli bireylerle çalışma isteği" sonucunda programı tercih ettiklerini işaret etmektedir. Bireylerin kendilerini "çalıştığım alana ilişkin program tercih etmeliyim" düşüncesi yerine "isteğim doğrultusunda seçim yapmalıyım" düşüncesi ile hareket etmeleri ile açıklanabilir.

Verilerin analizinde Mann Whitney U testinin yanısıra parametrik olmayan veriler için iki ya da daha çok bağımsız grubun bağımlı değişken ile ortalamalarının anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla Kruskal-Wallis Testi de uygulanmıştır. Yaş değişkenine ait Kruskal-Wallis testi sonuçları tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Akademik Motivasyon Ölçeği ve Meslek ve Alan Seçimi Ölçeği Yaş Değişkeni Açısından Kruskal-Wallis Analizleri

	Yaş	n	ort	SD	X	p
Akademik Motivasyon Ölçeği	17-20	13	15.96			
	21-25	8	8.56	3	5,078	,166
	26-30	3	12.00			
	31 -üzeri	1	13.00			
Mesleki Alan Seçimi Ölçeği	17-20	13	15.27	3	6,776	,079
	21-25	8	10.25			
	26-30	3	6.83			
	31-üzeri	1	24.00			

Akademik motivasyonları ölçüldüğünde 17-20 yaş arasında olan katılımcıların ortalamalarının (%15.96) en yüksek olduğu, bunu 31 yaş üzeri katılımcıların ortalamalarının (%13.00) izlediği daha sonra sırasıyla 26-30 (%12.00) ve 21-25 arası katılımcıların motivasyon ortalamaları (%8.56) olduğu tespit edilmiştir. Mesleki Alan Seçimi motivasyon ortalamaları için ise 31 yaş üzeri katılımcıların meslek seçimindeki motivasyonlarının (%24.00) en yüksek olduğu bulunmuştur. Katılımcılardan 31 yaş ve üzeri olan bireylerin mesleki olarak kişilik,

ilgi, bilgi birikim düzeylerinin fazla olması, alana ilişkin bilgi ve farkındalık düzeylerinin yüksek olması ile akademik motivasyon ve mesleki alan seçim ölçeğinde ortalamalarının fazla olması ile açıklanabilir.

Mezun olunan okul değişkenine ait Kruskal-Wallis testi sonuçları tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Akademik Motivasyon Ölçeği ve Meslek ve Alan Seçimi Ölçeği Mezun Olunan Okul Değişkeni Açısından Kruskal-Wallis Analizleri

	Mezun Olunan Okul	n	ort	SD	X	p
Akademik Motivasyon Ölçeği	Lise	15	15.77			
	Meslek Yüksekokulu	4	4,50	2	7,643	,022
	Üniversite	6	11.75			
Mesleki Alan Seçimi Ölçeği	Lise	15	15.40			
	Meslek Yüksekokulu	4	3,25	2	8,750	,013
	Üniversite	6	13,50			

Lise mezunu olan katılımcıların akademik motivasyon ortalamalarının %15,77; üniversite mezunlarının %11.75 ve meslek yüksekokulu mezunlarının %4.50 olduğu bulunmuştur. Ayrıca mesleki alan seçimi motivasyonlarında lise mezunu katılımcıların %15.40 ile en yüksek ortalamaya sahip oldukları onları %13.50 ile üniversite mezunlarının takip ettiği ve en düşük ortalamaya %3.25 ortalama ile meslek yüksekokulu mezunlarının takip ettiği bulunmuştur. Akademik motivasyonları ve meslek ve alan seçimi motivasyonları ölçüldüğünde en son liseden mezun olan katılımcıların ortalamalarının en yüksek olduğu, bunu üniversiteden mezun olan katılımcıların ortalamalarının izlediği tespit edilmiştir. Bu da yaşları bağlamında yapılan analiz sonuçlarıyla benzer sonuçlar taşıması açısından önemlidir. Araştırma sonucunda lise mezunu katılımcıların ortalamasının yüksek olması ülkemizde lise mezuniyetini takip eden ilk yıllarda üniversiteye yerleşmenin önem taşıması ve “bir bölüm, program seçip geleceğimi belirlemeliyim” düşüncesinin var olması; üniversite mezunlarının lise mezunlarını takip etmesi ise tercih edilen, okunan bölüm ya da programın kişinin “mesleki seçim” yaparken belirlediği kriterlere uymaması ile açıklanabilir.

Mezun olunan lise tipi değişkenine ait Kruskal-Wallis testi sonuçları tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Akademik Motivasyon Ölçeği ve Meslek ve Alan Seçimi Ölçeği mezun Olunan Lise Tipi Değişkeni Açısından Kruskal-Wallis Analizleri

	Lise Mezuniyeti	n	ort	SD	X	p
Akademik Motivasyon Ölçeği	Sağlık Lisesi	4	7.00			
	Meslek Lisesi	6	12.67			
	Anadolu Lisesi	12	15.00	3	3,588	,309
	İmam Hatip Lisesi	3	13.67			
Mesleki Alan Seçimi Ölçeği	Sağlık Lisesi	4	13.13			
	Meslek Lisesi	6	7.83			

Anadolu Lisesi	12	15.67	3	4,604	,203
İmam Hatip Lisesi	3	12.50			

Akademik motivasyonları mezun olunan lise bağlamında ölçüldüğünde Anadolu lisesi mezunu olan katılımcıların ortalamalarının en yüksek olduğu, bunu imam hatip lisesi mezunu katılımcıların ortalamalarının izlediği daha sonra sırasıyla meslek lisesi ve sağlık lisesi mezunu katılımcıların motivasyon ortalamaları olduğu tespit edilmiştir. Meslek ve alan seçimi motivasyon ortalamaları için ise yine Anadolu lisesi mezunlarının meslek seçimindeki motivasyonlarının en yüksek olduğu, bunu sırasıyla sağlık lisesi, imam hatip lisesi ve meslek lisesi mezunlarının izlediği bulunmuştur. Bu sonuç ise bizlere çocuk gelişimi, özel eğitim gibi gölge öğreticilik için temel oluşturabilecek programların bulunduğu meslek lisesi veya meslek liseleri kadar avantajlı konumda olmasa da engelli bireylerle çalışmayı kolaylaştırabilecek derslerin yer aldığı sağlık liselerinden gelen öğrencilerin daha az tercih ettiğini göstermiştir. Seçimlerinde mezun olunan lisenin değil özel gereksinimli bireylerle çalışma isteğinin daha etkili olduğu düşünülmektedir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde, 5-10 Ocak 2021 tarihleri arasında Türkiye'nin mevcut Engelliler İçin Destek Programı öğrencilerinden toplanan verilerin analizi ile elde edilen bilgiler literatürden faydalanılarak tartışılmıştır. Öğrencilerle çalışan bireylerin içsel ve dışsal motivasyon kaynaklarının öğrencilerle çalışma performansını ve çalışma yaşamına ilişkin performanslarını etkilediğini göstermektedir (Yazıcı, 2009). Ayrıca özel gereksinimli bireylerle çalışan kişilerin mesleği seçmede içsel motivasyonlarının etkili olduğu ve içsel motivasyonu yüksek olan kişilerin ise mesleki başarı düzeylerinin yüksek olduğu ve daha az tükenmişlik yaşadıkları görülmektedir (Saraç, 2018). Bu araştırma sonuçları özel gereksinimleri olan kişilerle çalışma yapacak olan kişilerin motivasyonlarının önemli bir faktör olarak görüldüğü ve gölge öğretici olan kişiler ile motivasyona ilişkin araştırmaların yapılmasının önemli olduğunu ve bu konuya ilişkin araştırmaların daha fazla yapılması gerektiğini göstermektedir.

Bishay (1996) yılında 50 öğretmen ile yaptığı çalışmasında motivasyon ile meslek tatmini arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin cinsiyetleri, sorumluluk seviyeleri, deneyimleri ve yaşlarının motivasyon ile iş tatminlerinde anlamlı farklılıklara sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmamızın Türkiye'de ilk olan gölge öğreticilik mesleğini seçen öğrencilerin motivasyon kaynaklarını bulmak, meslek ve alan seçimlerindeki güdülerini anlamak adına literatüre önemli bir başlangıç teşkil etmektedir. Çalışmanın devamının gölge öğretici adaylarının öğrenciler mezun olduktan sonra da meslek tatminlerine yönelik araştırma yapılması, meslek seçimi ve meslek tatmini hakkında daha detaylı bilgi verecektir.

Çalışmaya katılan 25 öğrencinin 21'i kadın, 4'ü erkektir. Çalışmanın sonucunda akademik motivasyon toplam puanında ve meslek seçimi motivasyon toplam puanında cinsiyete göre istatistiki olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Literatürde motivasyonun içsel ve dışsal etkenler bağlamında cinsiyetler arasında anlamlı bir fark yaratmadığını gösteren çalışmalar mevcuttur (Buldur ve Bursal, 2015; Bursal ve Buldur 2013; Chuan, 2013; Ekinci 2017; Manuel ve Hughes, 2006; Özder, Konedrali, Zeki, 2010). Fakat öğreticilik mesleğini seçme motivasyonunda cinsiyetin farklılık gösterdiğini ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Bennel, 2004; Bishay 1996; Hellsten, Prytula, 2011; Yin ve Wang, 2016).

Öğretmenlikte ve öğreticilikle ilgili çalışmalarda kadınların sayısının daha fazla olduğu görülmektedir (Ekinci, 2017; Manuel ve Hughes, 2006). Ayrıca Richardson ve Watt'ın (2006) 1653 kişiyle yaptıkları çalışmada öğreticilikle ilgili meslek alanlarına kadınların çok fazla, erkeklerin ise daha az kayıt yaptırdıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ulaşılan bu sonuç eğitim ortamında erkek rol model eksikliğine sebep olabileceği endişesini doğurmaktadır. Özel gereksinimli bireylerle çalışmayı tercih eden erkek öğrencilerin kadınlara nazaran daha az olmasının arkasındaki nedenlerin toplumsal bağlamda ilerleyen çalışmalarda incelenmesi gerekmektedir.

Araştırma örneğinde %52'sini 17-20 yaş arası öğrencinin oluşturduğu; %48'i ise 21 yaş ve üzerindedir. Araştırmada akademik ve mesleki alan seçim motivasyonları istatistiki olarak anlamlı bir tespit edilmemiştir. Fakat Bye, Pushkar ve Conway, 2007 de önlisans öğrenci ve mezunlarıyla akademik yaşantılarının bileşenlerini araştırmışlardır. Yapılan çalışmada 28 yaş ve üstü öğrencilerin içsel motivasyonlarının 21 yaş ve altı daha yüksek olduğu ve bu sonucun onların olumlu duygulanımları ile güçlü bir ilişkisi olduğunu göstermektedir. Literatürde

bu bulguyu destekleyen çalışmalar mevcuttur (Bishay, 1996; Hellsten ve Prytula, 2011; Sinclair, Dowson, ve McInerney, 2006). Araştırmanın bu çalışmalarla benzerlik göstermemesinin sebebi örneklem sayısının az olması ile açıklanabilir.

Katılımcıların Engelliler İçin Destek Programını seçme nedenlerine ilişkin soruya verdikleri yanıtlar; özel gereksinimli bireylerle çalışma isteği %68, iş imkanının fazla olması %12, aile yönlendirmesi %8, puanının bu programa yeterli olması %8 ve rehber öğretmenin yönlendirmesi %4 olarak tespit edilmiştir. Bennell (2004) Afrika ve Asya ülkelerinde kişilerin dışsal faktörlere bağlı olarak meslek seçimi yaptıklarını, gelişmiş ülkelerde ise meslek seçiminde içsel faktörlerin etkili olduğunu belirtmektedir. Hellsten ve Prytula (2011) 12 öğretmen ile tematik analiz yöntemini kullanarak yaptıkları çalışmada öğretmenlerin neden bu mesleği seçtikleri sorusuna aldıkları yanıtlarda ilk sırada öğretici olmak seçeneğini tercih ettikleri, ikinci sırada öğretmenliği alternatif bir seçenek olarak gördükleri (puanının bu bölüme yetmesi) ve üçüncü sırada ise kendi ilgi ve yetenekleri ile uyum sağladıklarını ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca cinsiyet, yaş, program ve evlilik durumuna göre değişen motivasyon durumu çalışmaya katılan öğrencilerin bölüm seçme cevaplarındaki temalarla uyum sağlamaktadır.

Yapılan farklı çalışmalarla uyumlu olarak çocuklarla çalışma isteği (özel gereksinimli bireyle çalışmak istiyorum), sosyal etmenler (aile-rehber öğretmen yönlendirmesi), algılanan yararlar (iş bulma isteği) çalışmada da bulunmuştur (Atav ve Altunoğlu, 2013). Korkut-Owen, Kepir, Özdemir, Ulaş ve Yılmaz (2012) yaptıkları çalışmada üniversite öğrencilerinin bölüm seçerken bireysel ve sistemsel etmenlerin en çok, daha sonra sosyal ve şans etmenlerinin etkili olduğu ortaya konmuştur. Bölüm seçme nedenlerinin farklılaştığını belirten bu çalışmada öğrencilerin bireysel nedenlerle (özel bir öğrenci ile çalışmak istiyorum), sistemik nedenler (puanım bu programa yettiği için geldim) ve sosyal etmenler (aile yönlendirmesi, rehber öğretmen yönlendirmesi ile bu programı seçtim) çalışmadaki sonuçlarla uyum sağlamaktadır.

Manuel ve Hughes (2006) Avustralya'da hizmet öncesi öğretmen eğitim programında yapılan çalışmada katılımcıların çoğunun çocukların hayatında fark yaratmak için çalışmak istedikleri bulunmuştur. Bu sonuç çalışmada yöneltilen gölge öğreticilik mesleği seçme nedenleri sorusuna %68'inin verdiği özel gereksinimli birisiyle çalışmak istiyorum ifadesi ile benzerlik göstermektedir. Darussalam'da Yong'un (1995) yaptığı çalışmada öğretmeyi seçen kişilerin başka seçenek yok başkalarının etkisi öğretmen olma azmi, akademik gelişim fırsatları ve çocuklarla çalışmak sıralamasında tercih ettikleri bulunmasına rağmen Young'un 1995 yılında 272 kişi ile yaptığı çalışmada bizim çalışmayla uyumlu olarak çocuklarla çalışmanın öncelikli olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuçların farklılığı Bennell'in (2004) belirttiği gibi ülke gelişmişlik seviyesinin kişilerin meslek seçimlerindeki dışsal ve içsel faktörlerin sıralamasında etkili olduğu sonucuna varılmaktadır.

Sinclair, Dowson, ve McInerney (2006) çalışmalarda öğretici adaylarının motivasyonlarını ölçmek için kullanılan araçların, ölçüm metodolojilerinin az ve yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmada gölge öğreticilerle ilgili araştırmaların azlığı ve ölçüm araçlarının olmaması sebebiyle öğretmenlik mesleğinin meslek seçimi ve akademik motivasyonlarını ölçen ölçekler kullanılmıştır. İlerleyen bilimsel çalışmalarda gölge öğreticilik mesleği ile ilgili ölçüm metodolojilerinin geliştirilmesi ve literatürün zenginleştirilmesi gerekmektedir. Yin ve Wang'ın (2016) Çin'de 1131 önlisans öğrencisi ile motivasyon ve derse katılım üzerine yapmış olduğu çalışmada cinsiyet, sınıf seviyesi, disiplin ve kurum türünün bireysel farklılıkları yordadığı ortaya konmuştur. Bu ve Richardson ve Watt'ın (2006) 1653 öğrenci ile yapmış oldukları araştırma sonuçları ile uyum sağlayarak öğrencilerin meslekten keyif aldıkları, sosyal katkı sağladıkları, meslekten tatmin aldıkları, olumlu öğrenme deneyimleri ve özellikle çocuklar ve ergenler için yaşam kalitesini etkileme potansiyeline sahip değerli bir iş gibi cevapların olması bu araştırmaların daha geniş çaplı olarak motivasyon kaynaklarının incelenmeleri gerektiğini göstermektedir.

Türkiye'de ilk defa Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi ve Kocaeli Sağlık ve Teknoloji Üniversitesi'nde açılan Engelliler İçin Destek Programı öğrencilerinde yapılan tek araştırma olması sebebiyle literatüre önemli katkı sağlamaktadır ve yapılacak olan diğer çalışmalara öncü olma niteliğindedir.

5. KAYNAKÇA

Atav, E., & Altunoğlu, B. D. (2013). Meslek ve alan seçiminde motivasyon ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, 28(2), 58-70. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/7790/101867>

- Bennell, P. (2004). Teacher motivation and incentives in sub-Saharan Africa and Asia. *Knowledge and Skills for development, Brighton*.
- Bishay, A. (1996). Teacher motivation and job satisfaction: A study employing the experience sampling method. *Journal of undergraduate Sciences, 3*(3), 147-155.
- Bozgedik, A. (2017). *Eğitimde yeni bir model olan temel lise öğrencilerinin üniversite ve meslek seçimini etkileyen faktörler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Brookhart, S. M., & Freeman, D. J. (1992). Characteristics of Entering Teacher Candidates. *Review of Educational Research, 62*(1), 37–60. <https://doi.org/10.3102/00346543062001037>
- Buldur, S., & Bursal, M. (2015). Fen bilgisi öğretmen adaylarının meslek tercih nedenlerinin etki düzeyleri ve mesleki geleceklerine yönelik beklentileri. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi, 9*(1), 81-107. doi: 10.17522/nefedmed.89578
- Bursal, M., & Buldur, S. (2013). Fen bilgisi öğretmen adayları için öğretmenlik tercih nedenlerini derecelendirme ve geleceğe yönelik beklentiler ölçekleri geliştirme çalışması. *Turkish Journal of Teacher Education, 2*(1), 47–64. ISSN: 2147-5156
- Bye, D., Pushkar, D., & Conway, M. (2007). Motivation, interest, and positive affect in traditional and nontraditional undergraduate students. *Adult education quarterly, 57*(2), 141-158. doi: 10.1177/0741713606294235
- Chuan, C. L. (2013). Pre-service teachers' motivation for choosing teaching as a career. *Jurnal Penyelidikan IPG KBL, 11, 1-18*.
- Coşkun, F. (2010). *Üniversite giriş sınavına hazırlanan adaylarda umutsuzluk ve öğrenilmiş güçlülük*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çakır, M. A. (2004). Mesleki karar envanterinin geliştirilmesi (The development of career decision inventory). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 37*(2), 1-14. doi: 10.1501/Egifak_0000000098
- Çelik, N., & Üzmez, U. (2014). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi: çağrı merkezi hizmetleri örneği. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırmalar Dergisi, 2*(1), 94-105. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ejoir/issue/5376/72962>
- Deci, E., & Ryan, R. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: NY Plenum Press.
- Dursun, F. (2008). *Meslek yüksekokulu öğrencilerinin akademik başarı düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu
- Ekinci, N. (2017). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleği ve alan seçiminde etkili olan motivasyonel etkenler. *Elementary Education Online, 16*(2). doi: 10.17051/ilkonline.2017.304706
- Gülücü, H., & Taslak, S. (2019). Meslek seçimi ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki: iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencileri üzerine bir araştırma. *International Social Sciences Studies Journal, 5*(29), 13-26. doi:10.26449/sss.1148
- Hellsten, L. A. M., & Prytula, M. P. (2011). Why teaching? Motivations influencing beginning teachers' choice of profession and teaching practice. *Research in Higher Education Journal, 13*, 1-19.
- Huang, Y., Lv, W., & Wu, J. (2016). Relationship between intrinsic motivation and undergraduate students' depression and stress: The moderating effect of interpersonal conflict. *Psychological Reports, 119*(2), 527-538. doi: 10.1177/0033294116661512
- Kars, V. (2012). *Meslek seçiminde öğrencinin karşılaştığı sorunlar ve farkındalık*. Yayınlanmamış tıpta uzmanlık tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Van.
- Kleiman, T., Petterson, G., Sampson, J., & Reardor, R. (2004). Dysfunctional thinking and difficulties in career decision making. *Journal of Career Assessment, 12*, 312-331. doi: 10.1177/1069072704266673

- Korkut-Owen, F., Kepir, D. D., Özdemir, S., Ulaş, Ö., & Yılmaz, O. (2012). Üniversite öğrencilerinin bölüm seçme nedenleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 135-151. <https://dergipark.org.tr/pub/mersinefd/issue/17381/181529>
- Kuzgun, Y. (2000). *Mesleki rehberliğin kuram ve uygulamaları*. Ankara: Nobel Yayınları
- Kuzgun, Y. (2002). *Rehberlik ve psikolojik danışma (7.baskı)*. Ankara: ÖSYM Yayınları
- Manuel, J., & Hughes, J. (2006). 'It has always been my dream': Exploring pre-service teachers' motivations for choosing to teach. *Teacher Development*, 10(1), 5-24. doi: 10.1080/13664530600587311
- Matuga, J. M. (2009). Self-Regulation, goal orientation, and academic achievement of secondary students in online university courses. *Educational Technology & Society*, 12(3), 4-11.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü 04.01.2020 tarih ve 230243 sayılı "Kolaylaştırıcı Kişi" konulu bakanlık oluru http://ghkkzilcaoo.meb.k12.tr/icerikler/otizmli-cocuklarin-oldugu-siniflarda-kolaylastirici-kisi-bulunacak_9063188.html adresinden 20 Ocak 2021 tarihinde ulaşılmıştır.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Görünümü (Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi No:1). MEB. Ankara
- Montebon, D. R. T. (2015). Shadow education: Effects on students' self-efficacy in science. *International Journal of Research Studies in Education*, 4(5), 31-40. doi: 10.5861/ijrse.2015.1212
- Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik Ulusal Eylem Planı (OSBUEP) [National Action Plan for Individuals with Autism Spectrum Disorder]*. (2016). Retrieved from <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/12/20161203-16.htm> adresinden 20.01.2021 tarihinde ulaşılmıştır
- Özaydın, L. (2020). Kaynaştırma uygulamalarında öğretmen yardımcısının görevlerine ilişkin paydaş görüşleri: Karma yöntem çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 21(3), 561- 587. doi: 10.21565/ozelegitimdergisi.563242
- Özder, H., Konedralı, G., & Zeki, C. P. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 2(2), 253-275. ISSN: 1300-4832/2148-2403
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği [Special Education Services Regulation]*. (2018). Retrieved from <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm> adresinden 20.01.2021 tarihinde ulaşılmıştır.
- Öztemel, K. (2013). Lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlüklerinin yordayıcıları olarak algılanan sosyal destek ve cinsiyet. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(3), 241-257. <https://dergipark.org.tr/pub/tebd/issue/26091/274938>
- Pintrich, P. R., & Schunk, D. H. (2002). *Motivation in education: Theory, research, and applications*. Prentice Hall.
- Richardson, P. W., & Watt, H. M. (2006). Who chooses teaching and why? Profiling characteristics and motivations across three Australian universities. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 34(1), 27-56. doi: 10.1080/13598660500480290
- Ryan, R., & Deci, E. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54-67. doi: 10.1006/ceps.1999.1020
- Sansone, C., & Smith, J. L. (2000). Interest and self-regulation: The relation between having to and wanting to. In *Intrinsic and extrinsic motivation* (pp. 341-372). Academic Press.
- Saraç, I. H. (2018). *Özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin tükenmişlik düzeyinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sinclair, C. (2008). Initial and changing student teacher motivation and commitment to teaching. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 36(2), 79-104. doi: 10.1080/13598660801971658

Sinclair, C., Dowson, M., & McInerney, D. M. (2006). Motivations to teach: Psychometric perspectives across the first semester of teacher education. *Teachers College Record*, 108(6), 1132. doi: 10.1111/j.1467-9620.2006.00688.x

Sözbilir, M. (2009). *Nitel veri analizi*. <https://verianalizi.net/> adresinden 12.01.2021 tarihinde ulaşılmıştır.

Tekin, S. (2019). *Genç işsizliğin potansiyel sebeplerinden biri: Ara eleman problemi ve meslek seçimi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.

Türk Dil Kurumu (TDK). (2020). *Genel Türkçe sözlük*. <https://sozluk.gov.tr> adresinden 10 Ocak 2021 tarihinde edinilmiştir.

Vallerand, R. J., Pelletier, L. G., Blais, M. R., Briere, N. M., Senecal, C., & Vallieres, E. F. (1992). The Academic Motivation Scale: A measure of intrinsic, extrinsic, and amotivation in education. *Educational and psychological measurement*, 52(4), 1003-1017. doi: 10.1177/001316442052004025

Vallerand, R. J., Pelletier, L. G., Blais, M. R., Briere, N. M., Senecal, C., & Vallières, É. F. (1993). On the assessment of intrinsic, extrinsic, and amotivation in education: Evidence on the concurrent and construct validity of the Academic Motivation Scale. *Educational and Psychological Measurement*, 53(1), 159-172. doi: 10.1177/0013164493053001018

WEF (2020). http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2020.pdf. adresinden 20 Ocak 2021 tarihinde ulaşılmıştır.

Winne, P. H. (2001). Self-regulated learning viewed from models of information processing. In B. J. Zimmerman & D. H. Schunk (Eds.), *Self-regulated learning and academic achievement: Theoretical perspectives* (pp. 153-190). New Jersey: Erlbaum. <https://books.google.com.tr/>

Wong, R. (2020). Becoming an EFL teacher: A Re-Investigation of student teachers' motivation. *English Language Teaching* 13(5), 65-79. doi: 10.5539/elt.v13n5p64

Woolfolk, A. E. (2004). *Educational psychology* (9th ed.) New York: Pearson.

Yazıcı, H. (2009). Öğretmenlik mesleği, motivasyon kaynakları ve temel tutumlar: Kuramsal bir bakış. *Kastamonu Education Journal*, 17(1), 33-46. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefdergi/issue/49070/626125>

Yeşilyaprak, B. (2005). *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayınları

Yeşilyaprak, B. (2007). Türkiye'de PDR alanının gelişiminde Türk PDR derneğinin yeri ve önemi. R. Özyürek ve F. Okur (Ed.) *Gelişen Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Nobel Yayınları

Yin, H., & Wang, W. (2016). Undergraduate students' motivation and engagement in China: an exploratory study. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 41(4), 601-621. doi: 10.1080/02602938.2015.1037240

Yong, B. C. S. (1995). Teacher trainees' motives for entering into a teaching career in Brunei Darussalam. *Teaching and Teacher Education*, 11(3), 275-280. [https://doi.org/10.1016/0742-051X\(94\)00023-Y](https://doi.org/10.1016/0742-051X(94)00023-Y)

Young, B. J. (1995). Career plans and work perception of pre-service teachers. *Teaching and Teacher Education*, 11, 281-292. [https://doi.org/10.1016/0742-051X\(94\)00024-Z](https://doi.org/10.1016/0742-051X(94)00024-Z)

Zimmerman, B. J., & Schunk, D. H. (Eds.). (2001). *Self-regulated learning and academic achievement: Theoretical perspectives*. Routledge.

6. EXTENDED ABSTRACT

This research; first opened as an associate degree program in the 2020-2021 academic year in Turkey "Support for Disabilities Program" was held in order to examine students' motivation in choosing this program.

Motivation has entered the literature as a concept that initiates and sustains a verb. It has been explained with different definitions by researchers for years and divided into different contents. Deci and Ryan (1985) argued that motivation comes from two sources as intrinsic and extrinsic motivation with the self-determination theory (Ekinçi, 2017).

Intrinsic motivation refers only to the satisfaction derived from being in that activity (Vallerand et al., 1992). Extrinsic motivation refers to the activation of the person not for himself but for external stimuli. (Deci & Ryan,

1985; Ekinici, 2017; Vallerand et al., 1992). Lack of motivation has been defined as an activation outside of the will and control of the person. With all these definitions and explanations, academic motivation has become an important expression in order to understand the university life that guides the professional lives of individuals. Various studies have been conducted on motivation in order to obtain information about academic success and professional life (Brookhart & Freeman, 1992; Zimmerman, 2001).

Owing to intrinsic motivation; There are studies showing that it is possible for an individual to orient himself towards the goal in his academic and professional life, to develop planning and self-observation skills, and to change learning strategies (Ekinici, 2017; Winne, 2001). It should not be forgotten that motivation is effective in choosing a profession and this motivation is also determinant during the education period (Wong, 2020). In this context, studies that examine the motivation of individuals in their career choices gain importance.

Shadow tutor, considering the age of the individual with special needs, learning characteristics, needs of the individual, and social-emotional characteristics; It is a person who supports the individual to learn at his own pace by using methods and strategies suitable for the individual. Shadow educators are the biggest supporters of individuals with special needs in integrated education environments. For this reason, it is important that they undergo training for individuals with special needs and have a "professional definition". The Support Program for the Disabled, opened at Fatih Sultan Mehmet Vakıf University and Kocaeli Health and Technology University, will support well-equipped shadow teachers who will work with individuals with special needs. In our country, shadow educators work with individuals with special needs as "facilitators" with the circular issued by the Ministry of Education until the relevant legislation is completed (MEB, 2020).

Support education students during the program's first education and training for disabled people in Turkey "shadow trainer" motivation in career choices and answer the following questions and examine the academic research conducted on behalf of motivation has been sought:

Do the academic motivations of students who choose the Support Program for the Disabled differ by age?

Do the academic motivations of the students who choose the Support Program for the Disabled differ by gender?

Do the academic motivations of the students who choose the Support Program for the Disabled to differ according to the school they graduated from?

Do the academic motivations of the students who choose the Support Program for the Disabled to differ according to the high school they graduated from?

Do the academic motivations of the students who choose the Support Program for the Disabled differ according to their working status?

In this study, in which academic motivation and professional motivation were measured using the "Motivation Scale for Profession and Field Selection" and the "Academic Motivation Scale", the demographic characteristics of the participants were obtained through the demographic information form created by the researchers. The subject of this study determines the relationship between academic motivation and motivation for career and field selection among university students. The research design was designed quantitatively. In the study, the correlation between the data collected online was examined. analysis of data in studies with a total of 25 students in Turkey is made in SPSS 25.0 Kruskal-Wallis and Mann-Whitney U test was applied.

Bishay (1996) examined the relationship between motivation and job satisfaction in his study with 50 teachers. As a result of the study, it was concluded that teachers' gender, responsibility levels, experiences, and ages cause significant differences in motivation and job satisfaction. The continuation of the study will give more detailed information about the professional satisfaction of the shadow teacher candidates after graduation, career choice, and job satisfaction.

Of the 25 students participating in the study, 21 are women and 4 are men. As a result of the study, there was no statistically significant difference in academic motivation total score and career choice motivation total score by gender. There are studies in the literature showing that motivation does not make a significant difference between genders in terms of intrinsic and extrinsic factors (Buldur & Bursal, 2015; Bursal & Buldur 2013; Chuan, 2013; Ekinici 2017; Manuel & Hughes, 2006; Özder, Konedrali, Zeki, 2010). However, there are studies that reveal that gender differs in the motivation to choose the teaching profession (Bennel, 2004; Bishay 1996; Hellsten, Prytula, 2011; Yin & Wang, 2016).

It is seen that the number of women is higher in teaching and studies related to teaching (Ekinici, 2017; Manuel & Hughes, 2006). In addition, Richardson and Watt (2006), in their study with 1653 people, concluded that women enroll more in the profession related to teaching and men register less. This result raises concerns that it may cause a lack of male role models in the educational environment. The reasons behind the fact that male students who prefer to work with individuals with special needs are less than women should be examined in future studies in a social context.

In the research sample, 52% of the students between the ages of 17-20; 48% of them are 21 years old and above. In the research, academic and professional field selection motivations were not found statistically significant. However, Bye, Pushkar, and Conway investigated the components of their academic life with their associate degree students and graduates in 2007. The study shows that the intrinsic motivation of the students aged 28 and over is higher than the age of 21 and that this result has a strong relationship with their positive affect. There are studies supporting this finding in the literature (Bishay, 1996; Hellsten & Prytula, 2011; Sinclair, Dowson, & McInerney, 2006). The reason why the study is not similar to these studies can be explained by the small sample size.

The responses of the participants to the question regarding their reasons for choosing the Support Program for the Disabled; 68% willingness to work with individuals with special needs, 12% high job opportunities, 8% family guidance, 8% sufficient score for this program, and 4% guidance from a counselor. Bennell (2004) states that people in African and Asian countries choose a profession depending on external factors, while in developed countries, internal factors are effective in choosing a profession. Hellsten and Prytula (2011), in their study with 12 teachers using the thematic analysis method, asked teachers why they chose this profession in the first place, they preferred the option to be a teacher in the first place, they saw teaching as an alternative option (if their score was enough for this section) and the third was their own. They stated that they expressed their harmony with their interests and abilities. In addition, the motivation status that varies according to gender, age, program, and marital status is in line with the themes in the department selection responses of the participating students.

Turkey provides for the first time the Fatih Sultan Mehmet Foundation University and Kocaeli Health and Support to drop Disabilities University of Technology program is an important contribution to the literature because it is the only survey conducted among students and is part of being a pioneer in other studies to be conducted.